

УДК 783 (477) (092)

Петро Турянський, доцент кафедри народних інструментів та вокалу
Дзвенислава Василик, старший викладач кафедри

методики музичного виховання і диригування
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

НАРОДНОПІСЕННІ ТРАДИЦІЇ У ЛІТУРГІЙНІЙ МУЗИЦІ О. КОШИЦЯ

У статті досліджується Літургійна музика О. Кошиця, як продовження традицій народноцерковного співу, аналізується зв'язок літургійної музики Кошиця з народнописенними традиціями українського народу

Ключові слова: літургійна музика, народнописенні традиції.

Літ. 2.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження творчості композиторів української діаспори – широке поле для науковців. З багатьох ракурсів неодноразово розглядалася творчість Олександра Кошиця – знаменитого українського композитора, диригента, хормейстера, громадського діяча. Серед дослідників творчості О. Кошиця, його громадської та диригентської діяльності М. Юрченко, М. Головащенко, М. Антонович та інші відомі музикознавці. Головна увага приділяється, властиво, хоровій капелі, якою керував О. Кошиць, та ролі композитора у популяризації української пісні та України у світі.

Дещо менше досліджена сторінка творчості митця, що присвячена його композиторській діяльності, а саме літургійній музиці. Проаналізувати літургійну музику Кошиця, її зв'язок з народнописенними традиціями українського народу є метою статті.

Не секрет, що протягом радянської влади на Україні ідеологія була спрямована не лише на замовчування, але і на знищення інформації про пласт духовної музики, що складався на Україні століттями. Багатьох композиторів пробували “прописати” в іншу державу, в інший етнос, в іншу національну ментальність.

Проблема збереження і вивчення традицій українського церковного хорового співу неодноразово спонукала науковців різних років приділяти їй увагу. Вивчення літургійної музики українських композиторів – широке поле для дослідників. Серед малодосліджених тем у музикознавстві та філософії є проблема ідентифікації авторів літургійної музики з народом через творчість. Одним з дослідників цієї проблеми є сам Олександр Кошиць. Разом з доктором мистецтвознавства Павлом Маценком, який запросив композитора до Вінніпега (Канада), вони відкрили Диригентсько-вчительські курси підготовки українських диригентів. О. Кошиць на

цих курсах навчав мистецтва диригування і читав лекції про українську пісню й музику. Саме цей курс став основою видання книжки “Про українську пісню й музику”. Видання це виходило в світ чотири рази – 1942 року у Вінніпезі, 1970 у Ньюйорку, 1946 у Вінніпезі (англійською мовою), 1993 року вперше вийшло в Україні – передрук з версії 1970 року видавництвом “Музична Україна”. Серед колосальної кількості інформації, вміщеної у маленьку книжечку є статті і про духовну музику. Аналізуючи історію народу, автор вважає українську пісню “паростею загальноєвропейської музики” [1, 24]. Композитор розуміє впливи чужих культур, з якими впродовж своєї історії стикався наш народ і переконаний що “... всі ті впливи творчий геній нашого народу перетворив у своїм горнілі на своє власне, – і в нашій пісні перед нашими очима встає слов'янська суть української душі...” [1, 24].

У розділі “Церковна музика” Олександр Кошиць пише: “Виявляючи всебічно життя української нації, наша народна пісня висвітлює її релігійну суть української душі, християнської з природи, глибоко віруючої, повної високих моральних ідеалів. Тут українська природна творчість не тільки склала чудову релігійно-моралістичну пісню, але і будувала також і нашу церковну музику...” [1, 29]. Аналізуючи історичні факти О. Кошиць зазначає, що “...Україна отримала спів походженням грецький, але оболгарений” [1, 30]. Автор вважає, що принесені з Візантії церковні мелодії зазвучали “українізовано”. З тих мелодій постав “Київський наспів”, який внаслідок еволюції дав потім свої варіанти: “Напів Києво-Печерської Лаври”; Волинські галузі – Почаївську; Галицькі – Перемиську, Львівську; Закарпатську – Простопініє Василян; і дрібніші – Харківську, Козельшанську (Полтавську), Городищанську і т.д.” [1, 32].

Велику роль у створенні української церковної музики О. Кошиць відводить церковним

братствам. На його думку, інтенсивність діяльності братств полягала у протиставленні освіти та мистецтва католицькій церкві: “Завдання це в музиці було не з легких: католицька церква імпонувала й переконувала, між іншим, пишнотою своїх церковних служб, процесій, гармонійним співом у супроводі органів й інструментів, хористістю прекрасних композицій...” [1, 34]. Проти цього стилю православна церква могла виставити лише вокальні засоби, “але в такому вигляді і стані, щоб успішно конкурувати з католицькою музичною пропагандою” [1, 35]. Таким конкурентоздатним музичним жанром став хорівий спів “a capella”. Вихідцями з братських шкіл є відомі українські композитори, серед яких Дилецький, Мазурко, Пікулицький, Шаваровський, Чорнишук та багато інших.

О. Кошиць походить зі священничої родини. Він отримав духовну освіту: навчався у духовній школі, Київській духовній семінарії, Київській духовній академії. Маючи таке походження і виховання, маючи таку освіту О. Кошиць просто не міг не працювати в царині церковної музики. Розуміння О. Кошицем ваги традицій народної музики, усвідомлення соціальної значимості українського церковного співу для розвитку нації вочевидь спонукало композитора до створення духовної музики на основі стародавніх розспівів. Його музична спадщина в цій галузі дуже багата: створено п'ять Літургій, окремі Богослужбові твори, канти і псалми, зроблено обробки ряду колядок. Усі ці твори увійшли у фундаментальне видання релігійних творів, що появилось на світ у 1970 році у Нью-Йорку у видавництві ім. З. Лиська за нагоди 25 річниці від дня смерті композитора.

Літургія перша. Містить 29 номерів для чотириголосного мішаного хору. Тональність До-мажор. Цю літургію О. Кошиць присвятив пам'яті Ореста Івановича Левицького, члена Української Академії наук. У першому виданні зазначено, що “...музику склав Олександр Кошиць на підставі старовинного українського церковного співу” [2, 723]. У вступних заувагах, що датуються 1922 роком, автор зазначає: “Більшість співів у цій Літургії, як то “Прийдіть, поклонітесь”, “Херувимські пісні”, “Милость мира”, “Достойно є по правді”, “Отче наш”, “Хваліте Господа”, “В пам'ять вічну”, “Щасливі, котрих обрав”, “Сугуба ектенія”, “Алилуя” після Апостола – складено на підставі стародавніх українських дяківських співів, які я чув від блаженної пам'яті академіка Ореста Івановича Левицького та старих дяків – артистів церковного співу: Пилипа Ов. Олександрівського (с. Тарасівка на Звенигородщині), Полікарпа Скочковського (с. Карапиші),

Красовського (с. Росішки на Таращанщині) й інших” [2, 723]. Ця авторська цитата є доказом того, що мелодії, записані Кошицем-фольклористом, дістали нове життя у творчості Кошиця-композитора. І саме цей факт говорить про підтримку та розвиток народнописених традицій українського народу великим українцем О. Кошицем.

Літургія друга. Написана для чотириголосного мішаного хору. Містить 28 номерів. Тональність Соль-мажор. Музика цієї Літургії була створена у 20-х роках 20 століття в Америці. Там же її було видано у 1930 році. В авторських зауваженнях подається інформація про “першоджерела”, якими композитор скористався: “Херувимська” – є Харківського напіву й дуже поширена в центральній і східній Україні. Мелодію київського розспіву до запричасника “В пам'ять вічну” та “Алилуя” взято з “Церковного обіходу”, а на підставі її зроблено запричасник “Хваліте Господа” [2, 723].

Літургія третя. Тональність Фа-мажор. Написана для чотириголосного мішаного складу з дівізі. Містить 31 номер. Перше американське видання датується 1936 роком. Присвячена Літургія “Усім працівникам сімки злучених українських хорів”. Друкувалася Третя літургія в Галичині, в друкарні оо. Василіян у Жовкві.

Літургія четверта. Для мішаного чотириголосного хору з дівізі. Тональність Фа-мажор. Складається з 33 номерів. У першому виданні зазначено, що вона “Видана старанням Українського Хору імени св. Кирила і Методія в Оліфанті, Па. 1942” [2, 724]. Автором зазначено, що музика складена на підставі напівів Ірмоля Львівського та Простопінія Підкарпатського.

Літургія п'ята. Написана для триголосного однорідного (чоловічого) складу хору. Тональність Фа-мажор. Містить 30 номерів. Ця літургія надрукована за виданням 1950 року. Дослідники вважають, що видана вона у Вінніпезі, Канада.

Особливістю Літургій О. Кошиця є те, що у кожній з них є певна кількість подвійних номерів. Тобто, декотрі пісні написані у кількох варіантах. До кожного з номерів у Літургіях в перших виданнях були зроблені авторські позначення: звідки взято мелодію, від кого вона записана. Це є підставою говорити, що Кошиць, як композитор-патріот, на основі зібраного ним же матеріалу створював нові композиції, тим самим даючи нове життя старовинним українським мелодіям. Можемо стверджувати, що саме народнописенні традиції були основою композиторського генія Кошиця.

СПЕЦИФІКА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ НА ЗАНЯТТЯХ ХОРОВОГО КЛАСУ

Духовність нашої нації є глибинною – їй близько 10 тисяч років. Тому традиція духовності, пісенна традиція закладена в гени народу і завжди буде відроджуватись. Релігійна сутність української душі, високі моральні ідеали – це те, що не давало протягом століть занепасти українському народові. Традиції, мова, пісня – основа ментальності народу, запорука його життєздатності. Саме підтримання духовних традицій та їх розвиток є тим “провідником”, що отримує покоління “по вертикалі” – від прапредків до сучасників. Саме у такому збереженні української духовної музики і полягає заслуга українських композиторів, які зберегли і доповнили спадщину предків. Долучився до нього і О. Кошиць, який своє життя

і свою творчість поклав на вітар служіння Україні.

Висновки. Отже, народнопісенні традиції українського народу є тим ґрунтом, на якому виростають нові творчі сили українських митців. Українська церковна музика має глибинне походження та традиції, які продовжують жити у творчості сучасних композиторів.

1. Кошиць О. *Про українську пісню й музику.* – Репринт вид. – К.: Музична Україна, 1993. – 48 с.

2. Кошиць Олександр. *Релігійні твори.* За ред. З. Лиська. – Нью-Йорк, Видавництво ім. З. Лиська, 1970. – 736 с.

Стаття надійшла до редакції 24.09.2012

УДК 378.036:784.1

Оксана Сможаник, старший викладач

кафедри методики музичного виховання і диригування
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

СПЕЦИФІКА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ НА ЗАНЯТТЯХ ХОРОВОГО КЛАСУ

Вокально-хорова робота займає важливе місце в професійній діяльності вчителя музики, тому природньо, що до його диригентсько-хорової підготовки висувуються високі вимоги. У статті досліджується можливість досягнення необхідного рівня знань, умінь і навичок за умов оволодіння студентом кожним із предметів диригентсько-хорового циклу з усвідомленням їх взаємодії.

Ключові слова: хормейстер, хоровий клас, вокально-хорові навички, художня інтерпретація, репертуар, виразові засоби, звуковедення, співоче дихання, фонація, речитатив, дидактичні принципи, психофізіологічний процес.

Лит. 6.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Хоровий клас – одна із основних дисциплін музично-педагогічного факультету. Хор музично педагогічного факультету являє собою виконавчий колектив, який, крім учбової роботи, показує досягнуті ним результати на відкритих концертах. Головне завдання курсу – виховання у студентів професійних умінь та навичок співу в хорі, а також керування хоровим колективом на основі оволодіння методами роботи з хором, дидактичними принципами і знаннями психофізіологічного процесу який протікає в організмі людини під час співочої діяльності. Творча особистість студента формується в хоровому класі через розвиток у ньому творчої активності, яка виражається в різних аспектах його діяльності. З одного боку, студент є членом хорового колективу, вчиться і співає в хорі під керівництвом педагога; з другого – цей же

хоровий колектив слугує базою для набуття студентом практичних умінь і навичок керівництва хором в якості диригента.

Фахова підготовка майбутнього вчителя музики пред’являє особливі вимоги до формування його майстерності. Розкриваючи складність цієї підготовки, Б. Асаф’єв зазначив, що вчитель музики повинен бути “теоретиком і регентом, а також музичним істориком й музичним етнографом, виконавцем, котрий володіє інструментом, щоб бути готовим спрямувати увагу в ту чи іншу сторону” [5, 65]. Ця тема фрагментарно висвітлюється у публікаціях Е. Абдулліна [1], А. Авдієвського [2], О. Апраксіної [3], Л. Арчажнікової [4]. Таким чином для ефективної фахової підготовки студентам необхідно постійно та цілеспрямовано розвивати музикознавчі та виконавські якості в щільній єдності з диригентсько-хоровою підготовкою.